

Десяті педагогічні читання
пам'яті М.М.Дарманського:
розвиток системи освіти України
в умовах євроінтеграційних процесів:
здобутки і перспективи

ЗМІСТ

КАЗАКОВА Н.В., СІВАК Н.А. Людина, яка випередила час.....	4
МИСЬКОВА Н.М. М. Дарманський – мудрий керівник і просто людина.....	7
КІТ Г.І., ГРИНДІЙ І.В. Діагностика логіко-математичних умінь дітей старшого дошкільного віку.....	11
СПІНІШИНА Г.Й., САВЧУК Г.А. Виховання дітей у душі миру.....	14
ВИХРУЩ В.О. Проблеми організації навчального процесу у початкових школах Поділля (20-ті роки ХХ століття).....	18
ЛИСЮК М.С. Формування пізнавального інтересу в молодших школярів у позакласний час засобами ігрових форм.....	21
ОМЕЛЯНЧУК Ж.І. Використання педагогічних ідей В.О.Сухомлинського у естетичному вихованні молодших школярів.....	23
ПОВЗУН В.В., ПОВЗУН Л.М. Використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі сучасної початкової школи.....	26
ПУШИНСЬКА А.А. Навчання іноземної мови у початковій школі – новий етап розвитку проблеми навчального діалогу у вітчизняній дидактиці початку ХХІ століття.....	29
СЛОНЕВСЬКА І.Б., КОВАЛЬ А.М. Системна реформа освіти як предмет суспільного консенсусу: початкова школа у контексті соціокультурних стратегій Євросоюзу.....	33
СТОЛЯР В.А. Модернізація засобів навчання математики у початковій школі.....	37
БУБНОВ О.В. Ріна Фіцько – життя у танці, танець у житті.....	41
ГРИЩЕНКО А.Н. Розвиток виконавської техніки баяніста та акордеоніста.....	43
ДАРМАНСЬКА І.М. Формування правової компетентності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів шляхом засвоєння норм кримінального законодавства.....	46
ЖУЧОК Л.Д., ЖУЧОК В.Г. Інтерактивні методи навчання як один із засобів впровадження інноваційних технологій на уроках математики та фізики.....	49
АДАМСЬКИЙ В.Р. Богословська освіта в університетах Наддніпрянської України імперської доби у контексті європейського досвіду.....	51
АЦЕГЕЙДА І.П. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до застосування методу проектів в процесі вивчення біології.....	57
ГАЛУС О.М. Мотиваційні механізми адаптації майбутніх педагогів до навчальної діяльності у вищій управлінській аспекті.....	59
КОЧИНА В.В. Наукові підходи у формуванні культури професійного спілкування майбутніх інженерів-педагогів транспортної галузі.....	63
МАШКІНА Л.А. Теоретичні засади підготовки студентів до інноваційної діяльності в процесі педагогічної практики.....	66
НОВИК І.М. Педагогічна практика як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів учнів.....	69
ОЛІЯР М.П. Концептуальні засади процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.....	71
ОНИЩЕНКО О.І. Підготовка майбутніх учителів у позааудиторній роботі у ВНЗ України в II половині ХХ ст.....	74
ОНОФРІЙЧУК Л.О., САВЧЕНКО М.С. Проблема підготовки фахівців дошкільного профілю у системі ступеневої освіти.....	77
ПАВЛУШКІНА О.В. Використання інтерактивних методів навчання у процесі викладання дошкільної педагогіки.....	80
ЗДАНЕВИЧ Л.В., ПІСОПЬКА Л.С. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу в контексті поліпшення якості підготовки майбутніх фахівців.....	83
СОЛОДКА А.К. Результати впровадження фасилітаційної взаємодії учасників педагогічного процесу внаслідок процесу формування їх готовності до кроскультурної взаємодії.....	86
ЧОРНЕНЬКА С.І. Підготовка майбутніх учителів музики до роботи з обдарованими учнями.....	88
ШОРОБУРА І.М., ДОЛИНСЬКА О.О. Розвиток шкільної географічної освіти в умовах глобалізації.....	91
ЯЩУК І.П. До проблеми формування педагогічної культури педагога.....	95
ДЕНИЩИК О.І. Культурологічні аспекти виховання майбутніх професіоналів у галузі права та управління.....	97
ЗАЯРНА В.С. Моральне виховання підростаючого покоління в позашкільному навчальному закладі.....	101
МАРКОВА С.В. Засади формування української національної ідентичності на початок ХХ ст.....	104
ТЕЛЯЧИЙ Ю.В. Українська літературно-мистецька інтелігенція в національно-культурному відродженні (1917–1921 рр.): узагальнення історичного досвіду.....	109
БЕРЕКА В.Є. Використання інформаційних технологій – умова гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання.....	113
ГАСЮК І.І. Категорія «якість» в галузі фізичної культури і спорту: управлінський аспект.....	115
ГУМЕНЮК О.Г. Формування якісних характеристик лідерства в розгалуженій системі студентських академічних груп.....	118
ПАЛІЄНКО А.М. Модель формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів: когнітивно-комунікативний ракурс.....	120
ПАРШЕНКО К.А., ПРУС О.В. Державне управління освітою: системний підхід.....	123
ТРІШКІНА Н.І. Креативність як визначальна складова сучасної вищої освіти.....	126
ЧАЙКОВСЬКИЙ М.Є. Вітчизняне законодавство щодо забезпечення освітою молоді з особливими потребами.....	129

Педагогічна практика як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів учнів

У статті розкрито особливості організації педагогічної практики у підготовці майбутніх учителів початкових класів до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів; подано сучасний стан готовності студентів до здійснення діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів; розкрито завдання практик, які спрямовані на формування діагностичної компетентності у майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: діагностичний супровід, пізнавальний інтерес, педагогічна практика.

Постановка проблеми та її актуальність. Відповідно до нормативно-правових документів у галузі освіти, головне завдання університетської освіти полягає у забезпеченні високої якості підготовки випускників, якісного складу педагогічних кадрів, упровадженні нових методів і технологій навчання, підсиленні фундаментальної та практичної підготовки, глибокої інтеграції навчального, наукового та інноваційного процесів, що відповідають сучасним вимогам. Одним із пріоритетних напрямків реформування освітньої галузі є модернізація початкової ланки загальноосвітньої школи, що вимагає оновлення мети, змісту, методів, форм і засобів підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Як зазначено у Державному стандарті початкової загальної освіти, початкова освіта як складова частина загальної середньої освіти спрямована на всебічний розвиток молодших учнів та повноцінне оволодіння ними всіма компонентами навчальної діяльності. зазначаємо, що навчання і виховання, побудовані на діагностичній основі, значно підвищують ефективність і результативність цих процесів, сприяють цілеспрямованому розвитку особистості учня, саме тому проблема діагностичного забезпечення педагогічного процесу набула особливої актуальності як у теорії, так і в шкільній практиці. Необхідно, щоб педагогічна діагностика в руках учителів стала інструментом, за допомогою якого вони змогли б точно визначити шляхи реалізації своїх психолого-педагогічних умінь, отримували нові знання в галузі навчання і виховання учнів.

У системі формування діагностичних умінь у майбутніх учителів важлива роль належить педагогічній практиці, яка є органічною частиною даного компонента, що забезпечує поєднання теоретичної підготовки вчителів з їхньою практичною діяльністю. Ми розглядаємо педагогічну практику як вид практичної діяльності студентів, що спрямована на вирішення різноманітних практичних завдань, тому підготовка до діагностичної діяльності вчителя початкової школи повинна здійснюватися у всіх видах педагогічних практик.

Аналіз наукових праць, присвячених розв'язанню проблеми. Загальні теоретико-методологічні засади професійної підготовки вчителів початкової школи досліджували В. Андрущенко, В. Боднар, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кудіна, Н. Кузьміна, О. Мороз, О. Савченко, В. Сластьонін, Л. Хомич та інші вчені. Проблема практичної підготовки педагогів розкрита у працях О. Дубасенюка, Г. Троцько, М. Фіцули та інші.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що в педагогічній науці приділяється значна увага проблемі педагогічної діагностики, а саме: підготовці вчителів до професійно-діагностичної діяльності, особливостям підготовки до діагностичної діяльності майбутніх учителів різних спеціальностей (Л.Байкова, В. Бербец, В. Бутенко, О. Демченко, В. Максимов, О. Савченко, Є. Ягловська та інші); застосування діагностування у педагогічному процесі висвітлюється в науковому доробку Л. Давидової, В. Галузинського, І. Гутник, О. Киричука, Г. Кловак, О.Коберника, В. Козакова, Я. Корчака, О. Кочетова, С. Мартиненко, О.Мельника, І. Шугайло, В. Царькова та інших учених.

Метою даної статті є розкриття особливостей організації педагогічної практики у підготовці майбутніх учителів початкової школи до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів учнів.

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі встановлено, що успіх навчально-виховної роботи знаходиться в прямій залежності від рівня високопрофесійної діяльності педагога, в основі якої лежить теорія та практика педагогічної діагностики. Тому проблема діагностичного забезпечення педагогічного процесу набула особливої актуальності на сучасному етапі розвитку освіти в Україні.

Теоретичній підготовці до діагностичної діяльності присвячено чимало досліджень. Ми вважаємо, що діагностична діяльність неможлива лише на базі теоретичного рівня. Це підтверджують дослідження О. Воробійової, відповідно яким, теоретичне оволодіння сутністю об'єкта є передумовою та умовою більш глибокого його практичного освоєння, а діагноз, який вчитель ставить після діагностування, є особливим пізнавальним процесом, який характеризується «як гносеологічна операція співвідношення теоретичного рівня знань із властивостями конкретного об'єкта з метою здійснення практичної діяльності особливого роду – контроль та управління діагностуючою системою» [1, с. 15].

Діагностичний супровід розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів розглядаємо як спеціально організовану систему професійної діяльності педагога, спрямовану на виявлення стану, рівнів розвитку пізнавального інтересу дітей з метою прогнозування навченості, та вихованості учнів і колективу загалом, а також створення умов для їх розвитку.

Дослідниця С. Мартиненко зазначає, що педагогічна практика відіграє «систоутворювальну роль у формуванні творчої особистості майбутнього спеціаліста, його готовності до діагностичної діяльності» [3, с.

210]. І. Гутник наголошує на тому, що «практика є для діагностики основою, метою, джерелом, засобом розпізнавання та критерієм її істинності» [3, с. 10].

У зв'язку з цим, необхідно проаналізувати, наскільки зміст педагогічних практик відповідає вимогам щодо підготовки майбутніх учителів з оволодіння діагностичними вміннями та навичками. Нами було проведено анкетування серед студентів II – IV курсів ОКР «бакалавр» напряму підготовки «Початкова освіта» Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, яким було охоплено 110 студентів з метою з'ясування, чи приділяється належна увага діагностичній діяльності майбутнього вчителя початкової школи під час проходження педагогічної практики.

Результати опитування засвідчили, що 72 % опитаних студентів під час педагогічної практики використовували метод спостереження за дітьми; 32% – тестування учнів; 9% – аналіз дитячих робіт; 5 % – самоспостереження, самоаналіз; 21 % – анкетування дітей; і лише 8 % респондентів зазначили, що, окрім усіх зазначених діагностичних процедур, вони використовували бесіду та різноманітні психодіагностичні методики для з'ясування рівня розумового розвитку дітей. Прикрим є те, що під час практики студенти не мали змогу спостерігати за діагностичною діяльністю вчителя початкової школи. Про це свідчать результати відповідей на запитання: «Які з перерахованих діагностичних дій ви побачили в діяльності вчителя під час практики?». 41 % респондентів зазначили, що найчастіше вчителі вдаються до аналізу дитячих робіт та 36 % – до спостереження за дітьми з подальшим аналізом; 9 % були присутніми під час використання тестів і діагностичних методик; 5% – під час анкетування, інтерв'ювання дітей. Щодо інших дій, які зобов'язаний виконувати вчитель, а саме: прогнозування результатів педагогічної взаємодії, побудова гіпотез, типу: що зміниться в освітній ситуації, якщо ..., звернення до думки інших учасників освітнього процесу, самоаналіз своїх професійних дій тощо, студенти або не зосередили свою увагу на цих діях, або просто не мали змоги це спостерігати.

Для того, щоб дізнатися про значення і роль педагогічної практики у підготовці майбутніх учителів початкової школи до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів, ми запропонували студентам відповісти на запитання: «Яким чином педагогічна практика збагатила ваш досвід використання діагностики під час навчання молодших учнів?». 55% респондентів відповіли, що ніякого серйозного збагачення не відбулося; 36 % відповіли, що є незначне збагачення досвіду; і лише 9 % зазначили, що є суттєве збагачення досвіду. На запитання, чи хотіли б вони під час педагогічної практики проводити діагностичну діяльність, (вивчати дітей, інтерпретувати отримані дані, прогнозувати подальшу роботу з дітьми), 73 % опитаних відповіли – так; 27 % – ні.

Таким чином, для ефективної підготовки майбутніх учителів початкових класів до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів у Педагогічному інституті Київського університету імені Бориса Грінченка до програм практик були включені відповідні завдання.

До видів педагогічної практики, що потребували контекстного включення завдань з діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів, належали такі:

- навчальна (психолого-педагогічна) практика (III курс, I семестр);
- педагогічна практика (IV курс, I, II семестр).

На III курсі в процесі проходження студентами навчальної (психолого-педагогічної) практики, що спрямована на ознайомлення майбутніх учителів з навчальною діяльністю вчителя та учнів першого класу на уроках, методами та формами роботи вчителя з батьками, студентам було запропоновано, окрім завдань, передбачених традиційною програмою проходження практики, виконання додаткових завдань, а саме:

Завдання № 1. Спостереження як метод вивчення пізнавальних інтересів молодших школярів

Мета: ознайомити студентів із спостереженням як методом вивчення пізнавальних інтересів молодших школярів; навчити використовувати спостереження в умовах початкової школи з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей учнів.

Зміст роботи студентів у початковій школі:

- здійснити педагогічне спостереження за активністю учнів, у якій проявляється їх пізнавальний інтерес (провести спостереження за проявом пізнавального інтересу одного учня на уроці);
- здійснити педагогічне спостереження за діяльністю вчителя початкової школи щодо розвитку пізнавальних інтересів учнів;
- фіксація результатів спостереження.

Програма спостереження за пізнавальним інтересом учнів на уроці

Що зробив учитель для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці?

До якого виду пізнавального інтересу (інтерес індивідуальний (особистісний); інтерес до тих чи інших соціальних груп; інтерес загальний, (суспільний)) переважно звертався вчитель?

Які прийоми використовував учитель для підтримки пізнавального інтересу в учнів?

Завдання № 2. Аналіз продуктів діяльності як метод дослідження пізнавальних інтересів молодших школярів

Мета: навчити студентів аналізувати продукти діяльності учнів з метою вивчення їх пізнавальних інтересів.

Зміст роботи студентів у школі:

- аналіз щоденників, підручників і зошитів 2-х – 3-х учнів класу;
- пропонують дітям (протягом тижня) намалювати малюнки, те, що їм подобається робити;

- фіксація результатів аналізу продуктів діяльності учнів.

Програма аналізу щоденника, зошитів і підручників

Зовнішній вигляд щоденника, підручників, зошитів: є чи нема обкладинки, помарки (виправлення), сторонні (не відносяться до змісту предмета) малюнки, «домальовування», «прикрашання» репродукцій, малюнків у підручниках.

Аналіз малюнку: які кольори використано, чи часто дитина малює дані зображення, чи розповідає про те, що вона малює.

Запропоновані завдання були орієнтовані на формування у студентів знань про особливості організації вчителем навчально-виховної, а особливо навчально-пізнавальної діяльності учнів першого класу, про психолого-педагогічні та вікові особливості молодшого школяра, які необхідно враховувати педагогу в початково-виховній роботі.

На IV курсі під час проходження студентами педагогічної практики, передбачалося виконання таких завдань:

- скласти психолого-педагогічну анкету для діагностування пізнавальних інтересів молодших школярів;
- провести анкетування із дітьми (батьками) щодо виявлення їх інтересів;
- проаналізувати отримані дані.

Висновки. Отже, залучення студентів до безпосереднього контакту з учнями та вчителем сприяло вдосконаленню їхніх не лише професійних, а й діагностичних умінь. Саме під час педагогічної практики, в реальних умовах сучасної початкової школи, тісно контактуючи з учнями початкових класів, студенти мали можливість визначити особливості розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів, використовуючи діагностичні методи. Безпосереднє включення студентів у навчально-виховний процес допоміг не лише оволодіти практичними навичками діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів, але й визначити позитивні та негативні сторони майбутньої діагностичної діяльності, що потребують удосконалення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Воробьева Е. И. Диагностика как вид познавательной деятельности: автореф. дис. канд. филос. наук / Е. И. Воробьева. – Воронеж, 1975. – 47 с.
2. Гутник И. Ю. Педагогическая диагностика образованности школьников (Теория. История. Практика): Учеб. пособие / Ирина Юрьевна Гутник. – Российский гос. педагогический ун-т им. А.И.Герцена. – СПб. : Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 2000. – 157с.
3. Мартиненко С. М. Система підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Мартиненко Світлана Миколаївна. – К., 2009. – 476 с.

Summary

I. M. Novyk

Pedagogical practice as part of professional training of primary school teachers to diagnostic support the development of cognitive interests of students

The article describes the features of teaching practice in the preparation of primary school teachers to support diagnostic of cognitive interests primary school children; given the current state of readiness of students to support the development of diagnostic knowledge interests of younger pupils; problem solved practices aimed at the formation of the diagnostic competence of primary school teachers.

Keywords: *diagnostic support, cognitive interest, pedagogical practice.*

УДК 378.147:372.4

Оліяр М.П.,
кандидат педагогічних наук
(м.Івано-Франківськ)

Концептуальні засади процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів

У статті на основі аналізу сучасних наукових підходів встановлено інваріантні закономірності процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Визначено специфічні принципи організації даного процесу у вищих навчальних закладах педагогічної освіти.

Ключові слова: *комунікативно-стратегічна компетентність, майбутній учитель початкових класів, закономірності процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності, принципи процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності.*

Постановка проблеми. У контексті сучасного гуманістичного особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання молодших школярів особливого значення набуває формування комунікативної сфери вчителя, у тому числі його комунікативно-стратегічної компетентності. Реалізація процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів можлива за умови суттєвої трансформації існуючої науково-методичної, організаційної та навчально-виховної роботи зі студентами. Вона